

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Minister Sprawiedliwości

Warszawa, dnia 28 grudnia 2010 r.

DL-P-II-418-56/10
dot. BPS/KU-034/1012-1/10

Pan
Piotr Zientarski
Przewodniczący
Komisji Ustawodawczej
Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Przewodniczący.

W związku z pismem nr BPS/KU-034/1012-1/10, zawierającym prośbę o sporządzenie opinii w przedmiocie rozwiązań zaproponowanych w *projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (druk senacki nr 1012)*, uprzejmie przedstawiam następującą odpowiedź.

Proponowane rozwiązania legislacyjne zmierzają do dostosowania art. 394¹ § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.), zwanej dalej „k.p.c.”, do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 czerwca 2010 r., sygn. SK 38/09, OTK-A 2010/5/46, w którym Trybunał orzekł, że przepis ten jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości zaskarżenia postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego wniosek o wyłączenie sędziego złożony w postępowaniu przed sądem drugiej instancji. Ponadto projekt zawiera propozycje nowelizacji art. 53¹ k.p.c. polegającą na rezygnacji z przesłanki oczywistej bezzasadności wniosku o wyłączenie sędziego jako podstawy jego odrzucenia.

Za zasadną i pożądaną należy uznać koncepcję wprowadzenia regulacji, która umożliwiłaby zaskarżenie postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego

wniosek o wyłączenie sędziego. Należy jednak zwrócić uwagę, że Trybunał Konstytucyjny stwierdzając w wyroku z dnia 2 czerwca 2010 r., sygn. SK 38/09, niezgodność art. 394¹ § 1 k.p.c. z art. 45 ust. 1 Konstytucji uznał jednocześnie, iż przepis ten nie jest niezgodny z art. 176 ust. 1 Konstytucji. Oznacza to, że niekonstytucyjny pozostaje jedynie brak możliwości zaskarżenia postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego wniosek o wyłączenie sędziego tego sądu. Wyrażona w art. 176 ust. 1 Konstytucji zasada dwuinstancyjności postępowania nie wymaga natomiast, aby rozstrzygnięcie wydane po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji w przedmiocie wyłączenia sędziego musiało podlegać kontroli instancyjnej. W uzasadnieniu wyroku z dnia 2 czerwca 2010 r., sygn. SK 38/09, Trybunał wskazał: *„Rozróżnienie między instancyjnością i zaskarżalnością, a także ocena, czy w danym przypadku procedura powinna być ukształtowana w sposób umożliwiający „aż” kontrolę instancyjną (rozpatrzenie – weryfikację przez sąd wyższej instancji), czy „tylko” jako procedura umożliwiająca weryfikację decyzji (orzeczenia) przez inny podmiot, niż ten, który decydował po raz pierwszy, zależy m.in. od tego, czy kontrola (weryfikacja) dotyczy rozstrzygnięcia w kwestii incydentalnej, czy rozstrzygnięcia „w sprawie”. Wyższego poziomu gwarancji (a więc instancyjności połączonej z dewolucyjnością) wymaga orzekanie „w sprawie” i w tym zakresie Konstytucja wymaga dwuinstancyjnego postępowania. Także postanowienia kończące postępowanie podlegają zażaleniu instancyjnemu. Natomiast kwestie wypadkowe, incydentalne, tworzą bardzo zróżnicowany zbiór z punktu widzenia ich prawnego reżimu. Czasem wystarczającą kontrolę decyzji w tych sprawach zapewnia kontrola instancyjna ostatecznego orzeczenia „w sprawie”, czasem ustawodawca zwykły przyznaje możliwość weryfikacji rozstrzygnięcia kwestii wypadkowej w ramach zażalenia (rozpatrywanego przez sąd wyższej instancji), czasem taką możliwość weryfikacji w ogóle się wyklucza. W sytuacji, gdy kwestia wypadkowa pojawia się po raz pierwszy przed sądem drugiej instancji, wówczas – tak jak ma to miejsce w niniejszej sprawie – powstaje problem weryfikacji takiej decyzji, zwłaszcza, że ewentualną wyższą instancją byłby Sąd Najwyższy. Z przyczyn pragmatycznych obciążenie Sądu Najwyższego koniecznością weryfikacji decyzji wypadkowych, incydentalnych, zorientowanych sytuacyjnie i różnej wagi, nie jest pożądana.”*

W uzasadnieniu powołanego wyroku Trybunał odniósł się także pozytywnie do rozwiązania zawartego w poselskim *projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 112)*, przewidującego dodanie art. 394² k.p.c. dopuszczającego możliwość zaskarżenia wszelkich postanowień porządkowych o charakterze przymuszającym, wydawanych po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji, do innego równorzędnego składu tego sądu – uznając, że projektowane rozwiązanie zapewnia w sposób wystarczający kontrolę odwoławczą w odniesieniu do tej grupy postanowień.

Nawiązując do powyższych rozważań należy wskazać, że postępowanie w przedmiocie wniosku o wyłączenie sędziego ma charakter wypadkowy, incydentalny. Charakter tego postępowania nie wymaga angażowania autorytetu Sądu Najwyższego. Także waga i znaczenie wniosku o wyłączenie sędziego uzasadnia wprowadzenie rozwiązania, które umożliwiłoby zaskarżenie postanowienia o oddaleniu tego wniosku, wydanego po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji, do innego składu tego sądu. Rozwiązanie takie sprzyjałoby również sprawności postępowania sądowego, eliminując konieczność każdorazowego przedstawiania akt sprawy z zażaleniem Sądowi Najwyższemu. Analogiczna argumentacja legła u podstaw rozwiązania przyjętego w opracowanym przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego *projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*. Zawarto w nim m. in. propozycję dodania 394² § 1 k.p.c., zgodnie z którym na postanowienia sądu drugiej instancji, których przedmiotem jest oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego (a także zwrot kosztów procesu, skazanie świadka, biegłego, strony i osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka, odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia), przysługuje zażalenie do innego składu tego sądu, z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienia sądu pierwszej instancji. Rozwiązanie przyjęte przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego, polegające na odstąpieniu w tym zakresie od zasady dewolutywności

i przyjęciu koncepcji tzw. zażalenia poziomego, należy uznać za trafne. Pozostaje ono w zgodzie z przytoczonym wyżej stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego, wyrażonym w uzasadnieniu wyroku z dnia 2 czerwca 2010 r., sygn. SK 38/09, akcentującym konieczność dopuszczenia zaskarżalności rozstrzygnięć oddalających wniosek o wyłączenie sędziego, a nie instancyjności postępowania w tym zakresie.

Z przytoczonych wyżej względów propozycja zawarta w projektowanym art. 394¹ § 1 k.p.c., aby zażalenie na postanowienie sądu drugiej instancji oddalające wniosek o wyłączenie sędziego przysługiwało do Sądu Najwyższego, nie zasługuje na aprobatę.

Przygotowany przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego *projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw* przewiduje także propozycję zmiany art. 53¹ k.p.c. – analogiczną do przewidzianej w opiniowanym *senackim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (druk nr 1012)*. Polega ona na rezygnacji z przesłanki oczywistej bezzasadności wniosku o wyłączenie sędziego jako podstawy jego odrzucenia. Zatem wniosek o wyłączenie sędziego, nawet oczywiście bezzasadny, podlegałby merytorycznemu rozpoznaniu.

Uprzejmie informuję, że opracowany przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego *projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw* znajduje się obecnie na końcowym etapie uzgodnień międzyresortowych. Przygotowywany jest do przedłożenia pod obrady Komitetu Rady Ministrów.

2 powierzeniem

Z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Stanisław Chmielewski
Stanisław Chmielewski
SEKRETARZ STANU